

Tarkastusvaliokunta

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2022

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2022 (K 6/2023 vp): Asia on saapunut tarkastusvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- valvontapäällikkö Jonna Carlson, Valtiontalouden tarkastusvirasto

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Puoluerahoituksen valvonta

Puoluelakiin (10/1969) sisältyy puolueita ja puolueyhdistyksiä koskevia velvoittavia säännöksiä puoluerahoituksen avoimuudesta. Puoluerahoituksen avoimuuden arvioidaan lisäävän luottamusta poliittiseen toimintaan ja parantavan siten myös äänestysaktiivisuutta. Lisäksi puoluelain tavoitteena on ehkäistä korruptiota ja epäasiallisiin sidonnaisuuksiin perustuvaa vaikuttamista puolueiden toimintaan.

Valtiontalouden tarkastusviraston lakisääteisenä tehtävänä on valvoa puoluerahoitusta. Tarkastusviraston valvottavia ovat puoluelain perusteella puolueet, avustuspäätöksessä mainitut yhteisöt ja puolueiden lähiyhteisöt. Vuonna 2022 valvottavia oli yhteensä 152. Valvottavien on tehtävä tarkastusvirastolle ilmoitus saamistaan vähintään 1 500 euron arvoisista tuista ja niiden antajista. Lain mukaan tueksi luetaan lähtökohtaisesti kaikki rahana, tavarana, palveluna tai muulla tavalla saadut suoritukset. Vain laissa nimenomaisesti mainitut suoritukset eivät ole tukea eivätkä siten sääntelyn piirissä.

Tarkastusvirasto valvoo puoluelain tarkoittamaa tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista valvottavien yhteisöjen toiminnassa. Valvontatehtävässään tarkastusvirasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä ja tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään laista johtuvat velvollisuutensa. Tarkastusvirasto toimii myös puoluelain tarkoittaman valtione-

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2023 vp

vustuksen valvojana. Eduskunnassa edustettuina oleville puolueille maksettavan valtionavustuksen eli puoluetuen valvonnassa tarkastusvirasto tarkastaa, onko valtionavustuksen käytössä ja käyttöä koskevassa raportoinnissa noudatettu puoluelain säännöksiä ja avustuspäätöksen ehtoja. Vuonna 2022 yhdeksällä eduskunnassa edustettuna olleella puolueella on ollut oikeus valtionavustukseen. Lisäksi eduskunnassa oli edustettuna yksi puolue, joka ei saanut valtionavustusta. Kaikkiaan puolerekisteriin merkittyjä puolueita oli 24.

Tarkastusviraston mukaan puolerahoitusta koskevat ajantasaiset ilmoitukset ovat täydennysten jälkeen olennaisilta osin oikein ja antavat tarkastettujen yhteisöjen saamasta tuesta olennaisilta osin oikeat tiedot. Viraston mukaan puolueet, niiden piiri- ja naisjärjestöt sekä lähiyhteisöt noudattavat rahoitussäännöksiä pääsääntöisesti hyvin, tosin puutteitakin tuli valvonnassa esiin. Niitä myös korjattiin runsaasti valvonnan aikana. Tarkastuksessa havaittiin myös joitakin puoluelain tukea koskevien rajoitusten vastaisia tukisuorituksia. Kahdessa tapauksessa oli vastaanotettu kalenterivuoden aikana yli 30 000 euron tukisuorituksia yksittäisiltä tukijoilta. Lisäksi kahdessa tapauksessa ei pystytty jälkikäteen selvittämään luotettavasti tuen antajaa. Vuonna 2022 ilmoitettiin tukisuorituksia tarkastusviraston ylläpitämässä verkkopalvelussa yhteensä noin 4 miljoonaa euroa. Valvottavat voivat tehdä ajantasaisia ilmoituksia vastaanotetusta tuesta myös takautuvasti. Vuoden 2022 tarkastusten aikana ilmoitusrekisteriin lisättiin ajantasaisia ilmoituksia takautuvasti yli 150 000 euron edestä.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että tarkastusvirasto tekee hyvää työtä puolerahoituksen valvonnassa: valvonta toimii valvottavien näkökulmasta hyvin ja joustavasti. Virasto myös neuvoo ja tukee tarvittaessa ilmoitusten laatimisessa.

Puoluelaisissa oleva rajausta jättää tarkastusviraston valvonnan ulkopuolelle suurimman osan puolueyhdistyksistä. Tarkastusvirasto katsoo, että sen valvontatehtävää tulisi laajentaa koskemaan myös paikallisyhdistyksiä rahoituksen läpinäkyvyyden parantamiseksi. Valiokunta pitää rahoituksen läpinäkyvyyttä tärkeänä asiana ja suhtautuu siltä osin myönteisesti viraston valvontaoikeuden laajentamiseen. Valvontaoikeuden laajentamista harkittaessa valiokunta korostaa kuitenkin sitä, että byrokratiaa ei pidä lisätä ja tulee huolehtia myös siitä, että osallistumisen kynnys paikallispolitiikkaan ei nouse.

Valiokunta kiinnittää lopuksi huomiota puolue- ja vaalirahoituslain kehittämiseen. Valiokunta on tuonut aiemmissa mietinnöissään (esim. TrVM 3/2012 vp, TrVM 1/2016 vp, TrVM 2/2017 vp, TrVM 1/2018 vp) esiin vaali- ja puolerahoituslainsäädännön kehittämistarpeita ja esittänyt, että ehdokas-, luottamushenkilö- ja kansanedustajamaksuja ei pidettäisi puolueelle annettuna tukena ja että tältä osin täsmennettäisiin puoluelain luetteloa asioista, joita ei pidetä tukena. Viime vaalikaudella parlamentaarinen vaalityöryhmä (20.2.2020—31.12.2021) selvitti pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelman mukaisesti mm. puoluelain ja vaalirahoituslain kehittämistarpeita. Työryhmän tuli ottaa huomioon myös eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnössä (TrVM 1/2018 vp) olevat ehdotukset, jotka koskevat ehdokasmaksujen asemaa vaali- ja puolerahoituksessa ja kampanjakattoa. Oikeusministeriössä valmisteltiin parlamentaarisen vaalityöryhmän linjausten mukaisesti hallituksen esitys vaalirahoituslakiin, puoluelakiin sekä vaalilain 112 ja 143 l §:ään ja kansalaisaloitelain 10 §:ään tehtävistä muutoksista (HE 254/2022 vp). Tarkastusvaliokunta antoi hallituksen esityksestä lausunnon (TrVL 7/2022 vp) perustuslakivaliokunnalle. Hallituksen esitystä ei kuitenkaan ehditty käsitellä loppuun ennen vaalikauden päättymistä, joten se

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2023 vp

raukesi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan sisältyy nyt kirjaus siitä, että päivitetään puoluelain luettelo asioista, joita ei pidetä tukena (luottamushenkilömaksut, Euroopan unionin toimielinten ja muiden vastaavien kansainvälisten järjestöjen talousarvioon perustuvat suoritukset). Valiokunta jää odottamaan näitä säädösmuutoksia ja tulee palaamaan asiaan käsitellessään vaali- ja puoluerahoituksen valvontaa koskevia tarkastusviraston kertomuksia.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Tarkastusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 6/2023 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 23.11.2023

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
varapuheenjohtaja Veijo Niemi ps
jäsen Hanna Holopainen vihr
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Sari Tanus kd

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

erityisasiantuntija Anne Kalliomäki
valiokuntaneuvos Heidi Silvennoinen